

Hygien

Riktlinje om hygien samt hantering av stickande och skärande föremål inom kommunal vård och omsorg

Reviderad 2023-04-21 av Albin Ydrefelt, medicinskt ansvarig sjuksköterska

Innehållsförteckning

INNEHÅLLSFÖRTECKNING	2
RIKTLINJE FÖR HYGIEN	3
INLEDNING	3
BASALA HYGIENRUTINER	3
RIKTLINJE	3
UTBILDNING	3
ANSVAR	3
KÖKSARBETE	5
STÄDNING	5
STICKSKADOR ELLER ANNAN RISK FÖR SMITTA	8
SMITTFÖRANDE/SKÄRANDE/STICKANDE AVFALL	8
INFORMATION TILL NÄRSTÅENDE SAMT INFEKTIONSREGISTRERING	10
REFERENSER	11
Revisionshistorik	12
BILAGA	12
• Bilaga 1: Information som kan ges till brukare och dess närstående	12
• Bilaga 2: Anslag till enheten	13
• Bilaga 3: Epidemiologibladd/Infektionsregistrering	14

Riktlinje för hygien

Inledning

Infektioner som komplikation till vård och omsorg har beskrivits långt innan man hade kunskap om bakterier eller smittspridning. Idag måste våra kunskaper om hygieniska rutiner bibehållas och utvecklas för att förebygga infektioner och förhindra smittspridning i samband med vård, omsorg, undersökning och behandling. Vård och omsorgshygien skall därför ingå som en naturlig del i kvalitetsarbetet.

Basala hygienrutiner¹

Basala hygienrutiner ska tillämpas av all personal i vård- och omsorgsarbete. Särskilt viktigt är det i situationer där det finns risk för överföring av olika smittämnen som t.ex. virus och bakterier vid ett infekterat sår, mag-tarminfektion eller influensa.

Riktlinje

Vårdhygieniska enheten inom Region Kalmar ansvarar för länsövergripande hygienriktlinjer för kommunal vård och omsorg. På region Kalmars vårdgivarwebb finns dessa riktlinjer under vårdhygiens sida, se länk nedan.

<https://vardgivare.regionkalmar.se/vard--behandling/vardhygien/>

Mål och syfte med riktlinjer är att förhindra smittspridning såväl till som från

- den enskilde
- dig som personal och
- miljön

Du kan själv bära på infektioner eller smittämnen utan att du har infektion som kan infektera den enskilde brukaren/patienten. Den du ger vård eller omsorg till är på grund av sjukdom och/eller ålder ofta mer infektiöskänslig.

¹ [Basal hygien i vård och omsorg, SOSFS 2015:10](#)

Utbildning och fortbildning²

Personal på respektive enhet skall erbjudas såväl utbildning som fortbildning i att förebygga och förhindra smitta och smittspridning på enheten.

Utgångspunkten för utbildningen skall vara Socialstyrelsens föreskrift om basal hygien i vård och omsorg (SOSFS 2015:10). Vidare skall syftet med utbildningen vara att personalen ska kunna omsätta kunskaperna från utbildningen i det praktiska arbetet.

Vad det gäller innehållet i utbildningen så bör den innehålla grundläggande kunskaper om smittvägar och hur dessa kan brytas, vilka risker för smittspridning som kan finnas på enheten samt vilka rutiner som finns för att förebygga och förhindra smitta och smittspridning.

Utbildningen behöver också anpassas till vilken typ av verksamhet som enheten tillhör. Till exempel behöver utbildningen anpassas till de särskilda förutsättningar som finns när personal arbetar i enskilda hem inom ordinärt boende.

Vad det gäller fortbildning så skall personal på respektive enhet erbjudas fortbildning för att upprätthålla och uppdatera kunskaper från utbildningen.

² Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2022:44) om smittförebyggande åtgärder i vissa verksamheter enligt SOL och LSS, <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/foreskrifter-och-allmanna-rad/2022-6-8005.pdf>

Ansvar

Vårdgivaren har enligt hälso- och sjukvårdslagen ansvar för att

- bedriva en god och säker vård

Verksamhetschefer har ansvar för

- att Socialnämndens beslut verkställs och att riktlinjer och rutiner är kända och efterföljs

Medicinsk ansvarig sjuksköterska (MAS) har ansvar för:

- att riktlinjer finns upprättade och tillgängliga för all personal
- att riktlinjer uppdateras vid lagförändringar och vid nya direktiv i samverkan med vårdhygienisk expertis eller vid årliga revideringar
- att bevaka förekomsten av vårdrelaterade infektioner
- att ge information till verksamheterna
- att uppföljning sker av tillämpningen av gällande riktlinjer

Sjuksköterskan har ansvar för:

- att bedöma och förebygga risk för smittspridning
- att informera personal och enhetschefer om lämpligt arbetssätt i olika situationer
- att handleda personal
- att rapportera avvikelser
- att meddela medicinskt ansvarig sjuksköterska och enhetschef vid misstanke om pågående smittspridning (2-3 insjuknade inom en vecka) i t.ex. influensa, gastroenterit och ögoninfektioner
- att meddela medicinskt ansvarig sjuksköterska vid förekomst av blodburen smitta, smittsam tuberkulos och/eller multiresistenta bakterier

Enhetschefen har ansvar för:

- att vara förtrogen med vård- och omsorgs hygieniska rutiner och riktlinjer
- att samtliga personal vid introduktion får kunskap om gällande rutiner och riktlinjer
- att regelbunden utbildning och information sker

Socialförvaltning

- att hygienombud har möjlighet att avsätta den tid som uppdraget kräver
- att hygienombud ges möjlighet att informera all personal på enheten vid t ex APT
- att tillsammans med hygienombud planera för att utbildning och fortbildning genomförs för all personal (se rubrik utbildning/fortbildning)
- att rutiner och riktlinjer följs på enheten
- att arbetsrutiner och utrustning på enheten anpassas enligt vård- och omsorgs hygieniska rutiner och riktlinjer i samråd med hygienombud, sjuksköterska och/eller MAS
- att meddela övrig personal t.ex. vaktmästare, kökspersonal och städpersonal vid känd/misstänkt risk för smittspridning om det inte strider mot offentlighets- och sekretesslagen
- att arbetstagare som råkar ut för ett tillbud eller en olycka vid hantering av stickande och skärande föremål anmäler det enligt kommunens riktlinjer för arbetsskadeanmälan.
- att i samråd med hygienombud, sjuksköterska och/eller MAS arbeta med riskanalyser för att bedöma vilka risker för smitta och smittspridning som finns i verksamheten och vilka åtgärder som behöver vidtas för att hindra smitta och smittspridning i verksamheten.

Hygienombudet har ett ansvar för:

- Att vara kontaktperson mellan enhetschef, sjuksköterska och övrig personal på enheten.
- Att vara uppdaterad i gällande rutiner och riktlinjer.
- Att i samråd med enhetschef avsätta den tid som uppdraget kräver
- Att ansvara för mätningar av följsamhet till basala hygienrutiner och klädregler i samråd med MAS
- Att ansvara för utbildning av all personal på enheten (se rubrik utbildning/fortbildning)
- Att ansvara för fortbildning av all personal på enheten (se rubrik utbildning/fortbildning)
- Att delta i träffar för hygienombud
- Att erbjuda råd och stöd till övrig personal på enheten i hygienfrågor

Vård- och omsorgspersonalen har ansvar för:

- att vara väl förtrogen med och tillämpa gällande rutiner och riktlinjer
- att hålla sig uppdaterad genom olika utbildnings och fortbildningsinsatser
- att rapportera misstänkt smittspridning till sjuksköterska och enhetschef

Socialförvaltning

- att den anställde enligt arbetsmiljölagen är skyldig att följa gällande föreskrifter och att använda den personliga skyddsutrustning som behövs
- att anmäla tillbud eller arbetsskada vid hantering av stickande och skärande föremål enligt kommunens riktlinjer för arbetsskadeanmälan

Köksarbete

För att säkerställa att vård- och omsorgspersonal som hanterar livsmedel och personer som vistas i lokaler där livsmedel hanteras, inte medverkar till spridning av smitta ska hygienregler från kostenheten efterföljas. *Se särskild rutin från kostenheten.*

Städning

Enheten ska, utifrån den specifika vård och omsorg som bedrivs (eventuellt smittsamma sjukdomar), identifiera vad som ingår vid daglig rengöring av patientnära ytor och frekvens av regelbunden rengöring. Detta gäller särskilt kritiska punkter, s.k. tagställen, med vilket avses ytor och utrustning i den enskildes närhet. Det gäller även ytor och utrustning som delas mellan vård- och omsorgstagare och används frekvent. Se [Kommunal vård och omsorg - Vårdgivare Region Kalmar län](#) om Städning, rengöring, desinfektion och tvätthantering, Vårdhygien inom kommunal vård och omsorg

Städning ska inte utföras under pågående verksamhet, t.ex. måltider, undersökningar och behandlingar.

Exempel på kritiska punkter som rengörs regelbundet och vid behov

- Hela sängen
- Telefon, fjärrkontroll, vägg/instrumentpanel, iPad, dator
- Medicinskteknisk utrustning (ex. droppställningar, volympumpar)
- Hjälpmedel

Rengöring med allrengöringsmedel och vatten ska föregå desinfektion vid grov nedsmutsning. Vid låg grad av nedsmutsning kan rengöring och desinfektion utföras med kombinerat medel, ytdesinfektion.

När vatten och rengöringsmedel blandas i kärl, doppa aldrig använd torkduk i lösningen – ta en ny för att inte förorena rengöringslösningen. Torka torrt innan ytdesinfektion används. När ytdesinfektion används fuktas en engångsduk med riklig mängd medel och ytan bearbetas tills den är synligt ren och torr. Den mekaniska bearbetningen är viktig.

Städpersonal

Städar enligt sina riktlinjer.

Punktstädning

- Utförs direkt vid spill av t.ex. dryck
- Spill torkas upp direkt med vatten och eventuellt rengöringsmedel

Punktdesinfektion

Utförs direkt vid förorening av kroppsvätskor/utsöndringar t.ex. urin, sekret

- Torka upp
- Rengör med allrengöringsmedel och vatten
- Desinficera med ytdesinfektion

Den som först upptäcker spill ansvarar för punktstädning/desinfektion.

Stickskador eller annan risk för smitta

Om du har kommit i kontakt med blod eller blodtillblandade kroppsvätskor på ett sådant sätt att det finns risk för blodburen smitta, det vill säga genom stick-/skärskada, stänk i ögon, blod på slemhinnor eller skadad hud.

På intranätet (under styrdokument) finns lokal rutin vid stickskada med risk för blodsmitta;

STICKSKADA

 [Lokal rutin vid skada med risk för blodsmitta.docx](#)

LÄNK: Samarbetsportalen, Region Kalmar län, [Smittskydd och vårdhygien](#).

 Under smittskydd finns dokument om hur man hanterar stickskador.

Smittförande/skärande/stickande avfall^{3 4}

Smittförande avfall är:

³ [Hantering av smittförande avfall från hälso- och sjukvården, SOSFS 2005:26](#)

⁴ [Ändring i föreskrifterna och allmänna råden \(SOSFS 2005:26\), SOSFS 2009:19](#)

- avfall med skärande/stickande egenskaper som varit i kontakt med kroppsvätskor, t.ex. använda kanyler, lansetter, knivblad, skalpeller m.m.

Avfallshantering - Skärande/stickande

- Använda kanyler, lansetter, knivblad, skalpeller m.m. ska samlas upp i förpackning/behållare som skyddar mot skär- och sticksador.
- Behållaren ska fyllas enligt tillverkarens anvisningar, eller maximalt 2/3 av behållarens volym
- Då behållaren är fylld ska den förslutas väl så avfall inte läcker ut. Förslutningen skall vara utformad på ett sådant sätt att den inte kan öppnas och sedan återförslutas.
- En sådan förpackning/behållare med smittförande/skärande/stickande avfall får förvaras i rumstemperatur, dock ej längre tid än 3 år.
- Förpackningen/behållaren ska vara märkt med etikett ”Smittförande/skärande/stickande”. Avsändaren ska på förpackningen ange vårdinrättningens namn samt datum.
- Det är viktigt att inte glas och plast hamnar däri.

Vid provtagning i hemsjukvården får en förpackning eller behållare för smittförande/skärande/stickande avfall medföras och användas till flera patienter, om den återförs till den ordinarie arbetsplatsen eller till ett särskilt uppsamlingsställe samma dag den använts. Förpackningen/behållaren ska **inte** förvaras löst liggande under transport.

Om en förpackning eller behållare används till en enstaka brukare, får den förvaras hos den enskilde till dess att den fyllts upp till högst en viss nivå i enlighet med tillverkarens anvisningar. Den skall därefter återföras till den ordinarie arbetsplatsen eller till ett särskilt uppsamlingsställe.

Avfallshantering - Organiskt material⁵

2021-03-22V id avfallshantering av organiskt material och transport för destruktion kontakta tillsvidare medicinsk ansvarig sjuksköterska.

Organiskt material är:

- Organiskt material från vård eller undersökning, t.ex. från sårvård av människor med känd eller kliniskt misstänkt sjukdom.

⁵ [Försiktighetsmått vid hantering och märkning av sådant biologiskt avfall som kan medföra olägenhet för människors hälsa enligt miljöbalken, SOSFS 2001:8](#)

Socialförvaltning

- Det är ansvarig sjuksköterska som gör bedömning om avfallet ska bedömas som smittförande. Vid tveksamhet kan vårdhygienisk expertis, t.ex. hygiensjuksköterska, kontaktas för rådgivning.
- Det smittförande avfallet skall samlas upp i slagtåliga, fukttäta förpackningar eller behållare i anslutning till den verksamhet där det uppkommer. De skall vara av ett sådant material och utformas så att avfall eller smittämnen inte kan läcka ut vid den fortsatta hanteringen.
- Behållaren ska fyllas enligt tillverkarens anvisningar.
- Då behållaren är fylld ska den förslutas väl så avfall inte läcker ut. Förslutningen skall vara utformad på ett sådant sätt att den inte kan öppnas och sedan återförslutas.
- Smittförande avfall får förvaras i högst ett dygn i ett utrymme med rumstemperatur
 - Ska det smittförande avfall, förvaras längre tid än ett dygn men kortare tid än sju dygn skall förvaras i ett utrymme med en lufttemperatur av högst + 8 °C.
 - Det smittförande avfall som förvaras längre tid än sju dygn skall frysas. Fryst, smittförande avfall får inte förvaras längre tid än ett år.
- Förpackningar med smittförande avfall ska märkas med en etikett som har en svart triangel och symbol på gul bakgrund. Märkningen ska kompletteras med texten "Smittförande avfall" i svart på gul botten

Förvaring - Uppsamlingsställe

Ett utrymme för insamling och förvaring av smittförande avfall (i mer än ett dygn) i avvaktan på borttransport, ska vara lätt att rengöra och tåla desinfektion. Golvvavlopp och tappställe för varmt och kallt vatten ska finnas i eller i anslutning till utrymmet.

Utrymmet ska rengöras regelbundet och vid förorening. Vid behov ska det desinfekteras. Vid tveksamhet om behovet av åtgärder ska vårdhygienisk expertis, t.ex. hygiensjuksköterska, kontaktas för rådgivning.

Utrymmet ska hållas låst.

Märkning av uppsamlingsställe

Uppsamlingsstället skall väl synligt ha en varningsskylt med den internationella symbolen för biologisk fara. Skylten skall ha triangelform med symbolen i svart på gul bakgrund med svart bård. Den gula delen skall utgöra minst 50 % av skyltens yta. Varningsskylten skall kompletteras med texten "smittförande avfall" i svart på gul botten.

Vimmerby
kommun

Socialförvaltning

Transport för destruktion

Vid transport för destruktion av smittförande avfall eller burkar med stickande/skärande skall transporten ske på ett sådant sätt att förpackningen eller behållaren inte kan skadas. Vid transport för destruktion kontaktas tillsvidare den medicinskt ansvarig sjuksköterskan i kommunen.

Information till närstående samt infektionsregistrering

- För att informera brukare och dess närstående att det förekommer magsjuka finns här en information om vad informationen bör handla om – *Se bilaga 1*
- Här finns en information som kan sättas upp då magsjuka förekommer – *Se bilaga 2*
- Likaså ska ett Epidemiologibladd (Infektionsregistrering) fyllas i så att ev. smittspårning kan göras. – *Se bilaga*

Referenser

Nya länkar

- Stöd i arbetet med basala hygienrutiner
<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2020-11-7057.pdf>
- Basal hygien i vård och omsorg
<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/foreskrifter-och-allmanna-rad/2015-5-10.pdf>
- Försiktighetsmått vid hantering och märkning av sådant biologiskt avfall som kan medföra olägenhet för människors hälsa enligt miljöbalken, SOSFS 2001:8
<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/foreskrifter-och-allmanna-rad/2001-10-8.pdf>
- SOSFS 2005:26. Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om Hantering av smittförande avfall från hälso- och sjukvården [2005-10-26.pdf](#) (socialstyrelsen.se)
- SOSFS 2009:19 Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om Ändring i föreskrifterna och allmänna råden om Hantering av smittförande avfall från hälso- och sjukvården [Ändring i föreskrifterna och allmänna råden \(SOSFS 2005:26\) om hantering av smittförande avfall från hälso- och sjukvården](#) (socialstyrelsen.se)
- SOSFS 2015:10 Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om basal hygien i vård och omsorg [SOSFS 2015:10 Basal hygien i vård och omsorg](#) (socialstyrelsen.se)
- Vårdhandboken; <http://www.vardhandboken.se/>
- Avfallsförordning (SFS 2001:1063) https://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Avfallsforordning-20011063_sfs-2001-1063/

Revisionshistorik

Datum	Vad är reviderat
2023-04-21	<ul style="list-style-type: none"> - Ändrat länkar - Lagt till ansvar för hygienombud - Förtydligat ansvar för enhetschef - Ny del om utbildning och fortbildning enligt ny föreskrift från Socialstyrelsen

Bilaga**Bilaga 1: Information som kan ges till brukare och dess närstående****Vid besök av närstående vid utbrott av magsjuka:**

- Informera om att smittan sprids via kontakt
- Det är framförallt händerna vi överför smittan med
- Visa var handdesinfektion finns och uppmana den besökande att desinfektera händerna efter besöket
- Ytterkläder bör hängas utanför den smittade enheten och handväskor, kassar och dylikt ska absolut inte ställas på golvet

Bilaga 2: Anslag till enheten

OBS!

Här finns smittsam magsjuka

Vimmerby
kommun

Socialförvaltning

Kontakta personal för information om hur du undviker att få eller sprida smittan

